

altretant, tan bé --- com ---, tant com més --- tant més --- (o aitant ---), tant com, tant ne quant, tant per tants, tant que ---, tant se val, tant s'hi val, tant si --- com ---, tan solament, de tant en tant, d'en tant en tant, en tant que, fins a tant que, --- i tants [evitant el calc cast. *escaig*], per tant, per lo tant, per tant que, tantet, tantícula, tantejar, tanteig, tanto, estar al tanto, tantum, també, tabé, tamé, tan bé --- com ---, aitambé, oitambé, tampis, tan pis, tampoc, aitamnoc, tapoc, tampoc no, tanmateix, tateix, tanmateix no, tantost, tantostes, tantot, tant-se-me'n-dóna, entretant, mentrestant, donar un tanto [n. 2].

TANTAL, per aHusió a Tàntal, personatge mític, condemnat a estar submergit dins l'aigua fins a la barba, però sense poder tastar-la: nom que es va donar a aquest metal·loide perquè li costa molt d'absorbir els àcids en què es banya. També a un ocell d'Amèrica semblant a la cigonya, la qual vol viure en llocs d'aigua.

DERIV.: Tantàlic. Tantalat. Tantalita. Tantalitzar.

Tantaranejar, tantarejar, V. tentines Tanteig, tantejar, V. temptar Tantallaige, V. tenyir Tantet, tantícula, V. tant Tanto 'fitxa' (i també 'cop, tustada'), V. tant (n. 2) Tàntol, tantolar, mutilació local mall. d'estàntol, -tolar (estontolar, ESTALÓ, i cf. TANT, n. 2) Tantost, V. tant Tantosta, alteració d'antosta Tantostes, tantot, V. tan

TANY, 'rebrot', 'branqueta', dialectalment 'grop de la fusta': mot germà de l'oc. *tann* 'grop', 'escorça de planta', i fr. *tan* 'escorça', tots dos referits especialment a la del roure i d'altres usades per adobar pells, els quals provenen del gàl·lic TANNOS 'roure', mot cèltic (potser d'origen pre-indoeuropeu) que va designar aquesta i altres plantes semblants; és possible que en el canvi de significat català vagi haver-hi influència del gòtic TAIN 'brot', 'branca'. □ 1.ª doc.: *tan* 'escorça d'assaonar' fi S. XIII, *CostTort.*; *tany* 'brot, branqueta', c. 1370-80, germans Marc.

«De les terres hermes --- pot culir grana y espart, e roudor e tan, e herba, tot hom, francament», *CostTort.* (Ol., p. 408). En el sentit predominant, en què és versemblant que no fos menys antic (es prestava menys a aparèixer en els textos de què disposem), apareix primerament en els nostres poetes germans p. p. ÀPagès (*Les cobles de J. P.*, i *Arn. March* IV, v. 13; IX, v. 17; pp. 33, 80) (oncle i pare d'Ausiàs Marc). Tots dos l'usen en un diàleg poètic que s'escriuen l'un a l'altre, en «cobles equivocades», en part i sovint, de sentit ambigu o difícil d'entendre, com escau a aquesta mena de producte literari, ple d'allusions amagades i sentits recòndits; la de l'oncle, Jaume Marc, posa *tany* en un context obscur; la del pare, en un de... massa clar, aplicat obscenament a un garrotet erecte que es boteix; havent parlat d'una bassa aigualosa explica «cony és l'estany / --- / e lo vit dic qu' és lo *tany* / que creix quant hom lo y acostaa; i segueix en rima amb el present de *tanyer* i altres verbs en *-any*;

que, deixant de banda la lubricitat, Jaume entenia el mateix, ens ho explica en el seu *Dic. de Rims*, de 1371, on distingeix «*tany* per lo brot» de «*tany* per atànyer» (id., sense explicació en Aversó, 1649.4, 5).

Es el sentit en què ha quedat el mot en literatura, amb noble ressonància, sovint en bells passatges poètics: «La gran vident del poble, la verge Nuredduna: / sos ulls irradiaven entorn somni diví, / cenyia-li la testa un *tany* de romaní / i en rulls ne desbordava la negra cabellera / flotant per ombrear-li la faç dolça i austera», Costa (*La deixa del geni grec*, v. 40, *Tr. i Fa.*, *IdOr*, 135).

En aquest ús mall. (cf. n. 7), sembla notar-se un lleu matís distint del que li donaríem en el Princ.: brot més llarg i prim, que els rabassuts i d'un cert gruix que hi solem entendre: «Roncs himnes mortuoris murmura, al lluny, l'onada / --- / y a un *tany* de taronger sa lira d'or, penjada, / exhala sa anyoransa, com ella, en ays de mort», *Atl.* VIII, 40c; «És la meva província / emboscada tota ella de bambús: / llurs *tany*s en primavera / fan valls i comes d'un sol verd confús», Carner en eco oriental (1935, *Lluna i Llanterna*, O. C., 623).

Si escoltem els qui en saben: «*tany* és un rebrot tendre d'una planta fustosa, o un brot; tots els brots són *tany*s; no tots els *tany*s són brot: n'hi ha que són rebrots; no tots els rebrots, però, són *tany*s: ho són només els tendres i propis de plantes fustoses», Ruyra (O. C., 851b). «És el brot de l'any; s'anomena *sobre-tany* si ha sortit ja d'un altre *tany*», *CostManc.* I, 30 § 652.

A les terres baixes jo ho he sentit aplicar a una branca usada com plançó: es tractava concretament d'una branca jove (crec que era un llorer) que sortia de terra: «veig que hi naixia un *tany* i jo que l'arrenco i el vaig plantar a ---» (vell pagès de StPolM, 1930). A les terres més altes i humides de les Guàrdies i part alta de la Selva, són brots més espigats: un noi d'un mas muntanyenc brot de St. Hilari Sacalm, guiant-me per baixar dels cims cap a Osor: «arribant a (tal lloc) trobareu uns *tany*s de perxes ---»: sense perdre'm per aquelles bosquines, en el punt indicat vaig trobar uns pilots d'arbustos (avellaners potser) tallats per terra, d'uns dos metres d'alçada (1928); un bosquerol de Brunyola (en la descripció que he donat, parlant d'una perxada, a *RODELL* i *TALLAR*), explicava que les vares dites *rodells* són «*tany*s de 3 o 4 anys» (1972). No ens apartem gaire de tot això amb el valor que hi donen en el CpTarr. en el vocab. de l'olivera, ni en un doc. de c. 1500 de les adoberies, Igualada (*BDC* x, 127; XIX, 43).

Tirant més cap al Nord i l'Oest augmenta el gruix i creix en un sentit o altre l'element llenyós: a l'Alt Pallars dubto que sigui un veritable equivalent general de 'branca', encara que a la vall Ferrera em vagin donar els *táys* com a resposta de «les branques de l'arbre» en general (Areu, 1933), més aviat deu ser alguna mena de branca molt rabassuda, car coincideixen en aquesta direcció les dades de les comarques immediates de l'E. i del Sud: «*tany*: grop» a la Pobla de Segur (*ZRocafort*, *BCEC* IX, 70), i jo mateix de visu